

REMISSVAR
2016-05-17
DNR: 2016-136

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5), (Ku2016/00088/D)

Laholms kommun lämnar följande remissvar.

Sammanfattning

- Kommunen ställer sig principiellt tveksam till behovet av ytterligare signaler till den kommunala nivån i form av att målsättningsstadganden i olika ämnen införs i kommunallagen. Detta gäller utredningens förslag om att kommunerna ska verka för att de förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former samt verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut. Såsom utredningen redovisar genomför en stor majoritet av alla kommuner redan i dag och utan särskild lagreglering olika former av medborgardialog och det torde vara allt mer vanligt förekommande att kommunerna utser säkerhetsansvariga som arbetar med lokalt säkerhets- och trygghetskapande arbete som inkluderar såväl anställda som förtroendevalda.
- Kommunen tillstyrker förslagen om ökad möjlighet för förtroendevalda att behålla sina uppdrag trots flytt från kommunen och att vara föräldra- eller sjuklediga från sina uppdrag.
- Kommunen tillstyrker förslaget om att fullmäktigepresidiet ska kunna besluta om att allmänpolitiska debatter ska hållas i fullmäktige utan samband med ordinarie ärendehantering.
- Kommunen tillstyrker förslagen om det förstärkta folkinitiativet.
- Kommunen tillstyrker förslaget om att bestämmelserna om medborgarförslag utmönstras ur kommunallagen men anser att förslaget om införande av folkmotion inte ska vara tvingande för kommunerna.
- Kommunen tillstyrker förslaget om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder vid kommunala val och folkomröstningar.

Allmänna synpunkter

Kommunen anser att betänkandet är väl genomarbetat och ger ett värdefullt kunskaps- och dis-

kussionsunderlag när det gäller frågor om tillståndet i demokratin.

Kommunen begränsar sitt yttrande till utredningens lagförslag och har följande synpunkter i sak.

8 De förtroendevaldas villkor

8.3.5 Rätt att behålla uppdrag som fullmäktigeledamot trots flytt

Såsom utredningen konstaterar finns det redan i dag möjlighet för fullmäktige att besluta att sådana förtroendevalda som är valda av fullmäktige, dvs. förtroendevalda i nämnder, fullmäktigeberedningar samt revisorer, får ha kvar sina uppdrag även om de flyttar från kommunen och därigenom upphör att vara valbara. Syftet med regeln är att den som under en begränsad period är bosatt och folkbokförd på annan ort, exempelvis för studier, ska kunna ges möjlighet att stanna kvar på sina uppdrag under återstoden av mandattiden.

Som utredningen konstaterar har så många som 57 procent av de unga förtroendevalda under 29 år som lämnade sina uppdrag under den senaste mandatperioden uppgett flytt från kommunen som orsak.

Kommunen instämmer i utredningens bedömning att det är mycket angeläget att försöka behålla de unga i politiken och att en temporär flytt för studier eller arbete på annan ort inte ska behöva medföra avbrott i det politiska arbetet. Kommunen tillstyrker därför utredningens förslag att möjligheten att få ha kvar uppdraget bör gälla lika för alla förtroendevalda och därför omfatta även fullmäktigeledamöter och inte bara de som valts av fullmäktige till olika förtroendeuppdrag.

Med hänsyn till att en begäran från en förtroendevald om att få behålla sitt uppdrag måste handläggas skyndsamt av fullmäktige bör övervägas att undanta sådana ärenden från beredningsplikten.

8.3.7 Kommuner och landsting ska verka för en trygg och säker miljö för de förtroendevalda

Utredningen föreslår att kommunallagen ska innehålla en bestämmelse om att kommuner ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.

Paragrafen har karaktär av en målsättningsbestämmelse och avser sådana generellt verkande åtgärder som behöver vidtas för att de förtroendevalda ska känna sig trygga när de tar på sig och utför ett förtroendeuppdrag.

Av de skäl som redovisas under avsnitt 11.5.1 nedan ställer sig kommunen principiellt tveksam till behovet av ytterligare signaler till den kommunala nivån i form av att målsättningsstadganden i olika ämnen införs i kommunallagen. Därtill kommer att det torde vara allt mer vanligt förekommande att kommunerna utser säkerhetsansvariga som arbetar med lokalt säkerhets- och trygghetsskapande arbete som inkluderar såväl anställda som förtroendevalda. Det reella behovet av det föreslagna målsättningsstadgandet kan därför sättas i fråga.

8.5.2 Förtroendevaldas möjlighet att vara föräldralediga eller sjukskrivna

Kommunen delar utredningens uppfattning att det är centralt för demokratin i ett modernt samhälle att såväl unga och äldre som kvinnor och män ges möjlighet att engagera sig på heltid eller

deltid i lokalpolitiken. För att få en bred politisk representation på lokal nivå krävs att samhället kan erbjuda de förtroendevalda sådana villkor att det blir attraktivt att vara hel- eller deltidsengagerad i politiken. Kommunen instämmer i utredningens bedömning att det inte är rimligt att det i dag saknas en ordning som möjliggör för en hel- eller deltidsengagerad förtroendevald att vara föräldraledig eller sjukskriven, vilket inkluderar möjligheten att efter ledigheten eller sjukskrivningen kunna återgå till sitt förtroendeuppdrag.

Kommunen tillstyrker därför utredningens förslag att fullmäktige får besluta att en förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska få vara ledig från sitt uppdrag under en tidsbegränsad period för att vara föräldraledig eller sjukledig, likaså att besluta om ekonomiska förmåner ska utgå under ledigheten och om någon ersättare ska utses under ledighetsperioden.

Möjligen kan invändas att dessa frågor om förmåner för enskilda förtroendevalda, som t.ex. sjukledighet, inte lämpar sig för prövning på fullmäktigenivå. Men som utredningen konstaterar är fullmäktigepresidiet numera ett kommunalrättsligt organ, varför fullmäktige i sin arbetsordning bör kunna uppdra till presidiet att ta ställning till ansökningar om ledighet.

Även när det gäller ledighetsansökningar kan krävas skyndsam handläggning av fullmäktige, varför det bör övervägas att undanta sådana ärenden från beredningstvånget i fullmäktigeärenden.

9 Den lokala politikens organisering

9.3.4 Fullmäktige bör regelbundet arrangera allmänpolitiska debatter

Kommunen delar utredningens uppfattning att det är angeläget att skapa arenor för lokalpolitisk debatt mellan valen. Som utredningen konstaterar är ett sätt att öka partiernas synlighet att fullmäktige, på samma sätt som riksdagen, med jämna mellanrum arrangerar allmänpolitiska debatter. Kommunen delar utredningens uppfattning att sådana debatter kan bidra till att fullmäktige stärker sin roll som kommunens centrala politiska organ, som arena för politisk diskussion och att det allmänna intresset för lokalpolitiken ökar. Det kan vidare ge ett tillfälle för de lokala partiföreträdarna att uttrycka sina ståndpunkter om olika samtidsfrågor. Därmed kan det även bidra till att enskilda förtroendevalda ser sitt uppdrag som mer meningsfullt.

Kommunen har sedan länge utnyttjat den möjlighet som finns redan i dag att anordna särskilda debatter i fullmäktige i allmänpolitiska frågor. Detta torde även vara praxis i flertalet kommuner. Det kan mot den bakgrunden ifrågasättas om det behövs en uttrycklig lagregel om att denna möjlighet finns, men kommunen ställer sig bakom utredningens motiv för att införa en sådan lagregel, nämligen att det därigenom blir en tydlig uppmaning till kommunerna att anordna sådana debatter.

Förslaget innebär att fullmäktigepresidiet kan fatta beslut om att kalla till debatt samt om vilket eller vilka ämnen som debatten ska omfatta. Såsom utredningen påtalar bör presidiet samråda med gruppledarna inför ett beslut om att hålla en debatt i ett särskilt ämne eller en fråga.

11 Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

11.5.1 Medlemmarna ska ha förutsättningar att delta

Utredningen föreslår en ny bestämmelse som ger fullmäktige ett ansvar för att verka för att kommunens medlemmar har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut.

Som framhålls i utredningen har bestämmelsen karaktär av en målsättningsparagraf och avser sådana generellt verkande åtgärder som fullmäktige kan vidta. Det betyder att beredningen av ett visst ärende kan inkludera tillfällen för medlemmarna att föra fram sina synpunkter inför beslutet, men det behöver inte vara så. Bestämmelsen utgör därmed inte en skyldighet för fullmäktige att i ett specifikt ärende inhämta synpunkter inför beslut.

Kommunen ställer sig principiellt tveksam till behovet av ytterligare signaler till den kommunala nivån i form av att målsättningsstadganden i olika ämnen införs i kommunallagen. Såsom utredningen redovisar är medborgardialoger och samråd där individer, intresseorganisationer eller andra aktörer bjuds in att delta i beslutsprocesser vanligt förekommande i kommunerna och detta utan särskild lagreglering. Det kan mot den bakgrunden ifrågasättas om det behövs ”mjukare” direktiv från statens sida till den kommunala nivån i detta ämne.

Kommunen noterar att också Utredningen om en kommunallag för framtiden (SOU 2015:24) har föreslagit att det i kommunallagen ska föras in ett nytt målsättningsstadgande att kommunerna, när de agerar på en marknad, ska verka för att uppträda konkurrensneutralt. Kommunen har i sitt remissvar avstyrkt förslaget på samma principiella grund att det finns tendenser till en inflation av målsättningsparagrafer i olika ämnen i den kommunala ramlagstiftningen.

12 Det förstärkta folkinitiativet

Mot bakgrund av den probleminventering som utredningen redovisar om bl.a. valideringsprocessen för att kontrollera namnunderskrifter vid folkinitiativ tillstyrker kommunen utredningens förslag att det ska inte vara nödvändigt för initiativtagare att uppvisa egenhändiga namnteckningar samt att det ska vara möjligt att samla in underskrifter via internet.

13 Medborgarförslag och folkmotion

13.5.1 Folkmotion ersätter medborgarförslag

Kommunen tillstyrker utredningens förslag att bestämmelserna om medborgarförslag utmönstras ur kommunallagen. Kommunen införde medborgerlig förslagsrätt i fullmäktige den 1 november 2002. Kommunen har samma erfarenheter av medborgarförslagsreformen som redovisas i utredningen. Medborgarförslaget har gett begränsade demokratieffekter. Medborgarförslaget har främst använts som en förslagslåda eller en synpunktshantering för vardagsnära frågor samtidigt som behandlingen av förslagen tar mycket tid och resurser i anspråk. Kommunen har därför beslutat avskaffa rätten att väcka ärenden i fullmäktige genom medborgarförslag från och med den 1 juli 2016.

Kommunen ställer sig dock tveksam till utredningens förslag att det ska införas ett nytt verktyg i kommunallagen – folkmotion - som blir tvingande för kommunerna och som innebär en möjlighet att väcka ett ärende i fullmäktige genom en folkmotion som får stöd av minst en procent av de folkbokförda i kommunen. Ur ett kommunalt självstyrelseperspektiv motsätter sig kommunen utredningens förslag till obligatorium. Kommunen anser att den föreslagna folkmotionen ska vara frivillig för kommunerna att införa på motsvarande sätt som medborgarförslaget har reglerats.

14 Ungas delaktighet och inflytande

14.8.1 Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Kommunen tillstyrker utredningens förslag om att en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år genomförs vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022.

Som utredningen redovisar kan en sänkt rösträttsålder innebära en konkret förstärkning av ungas reella möjligheter till inflytande inom den representativa demokratin. I och med att de allmänna valen äger rum vart fjärde år i Sverige är den genomsnittliga åldern för förstagångsväljare dessutom inte 18 i dag, utan 20. Med en sänkning av åldersgränsen i kommunala val blir den genomsnittliga åldern i stället 18 år. Samtidigt kan det vara befogat att behålla sambandet mellan myndighetsålder och rösträtt vid riksdagsval. Eftersom det står kommunerna fritt att ingå i den föreslagna försöksverksamheten med sänkt rösträttsålder till 16 år vid de kommunala valen 2018 och 2022 tillstyrker kommunen utredningens förslag.

Laholms kommun
Kommunstyrelsen